

Etki değ erlendirme ve kırsal konulu akademik çalışmaların bibliyometrik analizi

Ferit ÇOBANOĞLU

Orcid: 0000-0002-7706-2993

Aydın Adnan Menderes Üniversitesi, Ziraat Fakültesi, Tarım Ekonomisi Bölümü, 09100, Aydın, Türkiye

Enver KEN

Orcid: 0000-0001-7472-3883

Aydın Adnan Menderes Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Tarım Ekonomisi Anabilim Dalı, 09100, Aydın, Türkiye

Halil İbrahim YILMAZ

Orcid: 0000-0002-4956-1496

Aydın Adnan Menderes Üniversitesi, Ziraat Fakültesi, Tarım Ekonomisi Bölümü, 09100, Aydın, Türkiye

Makale Künyesi

*Araştırma Makalesi /
Research Article*

*Sorumlu Yazar /
Corresponding Author
Ferit ÇOBANOĞLU
ferit.cobanoglu@adu.edu.tr*

*Geliş Tarihi / Received:
26.04.2025*

*Kabul Tarihi / Accepted:
05.11.2025*

*Tarım Ekonomisi Dergisi
Cilt: 31 Sayı:2 Sayfa: 449-464*

*Turkish Journal of
Agricultural Economics
Volume: 31 Issue: 2 Page: 449-464*

*DOI
10.24181/tarekoder.1684608*

*JEL Classification: Q12, Q13,
Q18, R11*

 zet

Amaç: Bu çalışmanın amacı, etki değ erlendirme ve kırsal kalkınma konularında yapılmış akademik araştırmaları bibliyometrik yöntemlerle analiz ederek, bu alanlardaki yayın eēilimlerini,  ne çıkan temaları, iřbirliēi aēlarını ve araştırma boşluklarını ortaya koymaktır.

Tasarım/Metodoloji/Yaklaşım: Bu çalışmada 01.10.2025 tarihinde Web of Science (WoS) -Core Collection veri tabanında "impact* evaluation*" AND "rural*" (etki değ erlendirme ve kırsal) anahtar kelimelerini birlikte içeren bir tarama yapılmıştır. 581 adet sonuç elde edilmiştir. Elde edilen veri setinin analizinde betimsel analiz ile bibliyometrik analiz yöntemi kullanılmıştır. Bibliyometrik analiz için VOSviewer 1.6.20 paket programı, betimsel içerik analizi için ise WoS veri tabanında bulunan Analyze Results men sinden yararlanılmıştır. Araştırmada ortak-yazar analizi, ortak-kelime analizi ve atıf analizi kullanılmıştır.

Bulgular: Bibliyometrik analiz sonuçlarına göre en üretken, kaliteli olarak nitelendirilebilecek yüksek atıf sayısına sahip, iletişim ve etkileşim aē oranı yüksek olan çalışmaların ABD, İngiltere, Çin gibi ülkelerde yapıldıēı belirlenmiştir. Bu konuları içeren çalışmaların beklendiēi üzere kırsal kalkınma, kalkınma ekonomisinde yoēunlařırken, saēlık ekonomisi gibi alanlarda da etki değ erlendirme metodolojisinin kullanıldıēı belirlenmiştir.

 zg nl k/Deēer: Bu  alışma, etki değ erlendirme ve kırsal kalkınma konularını birlikte ele alarak bibliyometrik açıdan inceleyen ilk araştırmalardan biridir. Çalışma, literatürdeki yayınların gelişim dinamiklerini,  ne çıkan araştırma temalarını ve iřbirliēi aēlarını bütüncül bir bakış açısıyla ortaya koyarak, bu alanda gelecekte yapılacak çalışmalara yön verecek  zg n bulgular sunmaktadır. Ayrıca, etki değ erlendirme yöntemlerinin kırsal kalkınma baēlamında nasıl konumlandıēını sistematik bir biçimde analiz etmesi, çalışmayı hem akademik hem de uygulamalı politika geliştirme açısından deēerli kalmaktadır.

Anahtar kelimeler: Deēiřim teorisi, deneme deseni, karşıt durum, müdahale etkisi, politika analizi.

Bibliometric analysis of academic studies on impact evaluation and rural issues

Abstract

Purpose: The aim of this study is to analyze academic research on impact assessment and rural development through bibliometric methods, and to reveal publication trends, prominent themes, collaboration networks, and research gaps in these fields.

Design/Methodology/Approach: In this study, a search was performed on 01.10.2025 in the Web of Science (WoS) -Core Collection database, including the keywords "impact* evaluation*" AND "rural*". The study yielded a total of 581 results. The analysis of the obtained data set was conducted utilizing both descriptive analysis and bibliometric analysis methods. The VOSviewer 1.6.20 package program was utilized for bibliometric analysis, while the Analyze Results menu in the WoS database was employed for descriptive content analysis. The present study used a range of analytical techniques, including co-author analysis, co-word analysis, and citation analysis.

Findings: The bibliometric analysis revealed that the most productive and impactful studies, distinguished by high citation counts and extensive communication and interaction networks, as expected, were primarily conducted in nations such as the United States, the United Kingdom, and China. These studies were largely centered on rural development and development economics, with impact evaluation methodologies being employed in disciplines like health economics.

Originality/Value: This study is among the first to examine the topics of impact assessment and rural development together from a bibliometric perspective. It provides unique insights into the developmental dynamics of the literature, the prominent research themes, and collaboration networks, offering guidance for future studies in this field. Furthermore, by systematically analyzing how impact assessment methods are positioned within the context of rural development, the study contributes valuable knowledge both for academic research and for practical policy-making.

Keywords: Theory of change, experimental design, counterfactual, treatment effect, policy analysis.

GİRİŞ

Başta fon sağlayıcı kurum ve/veya ülkeler olmak üzere, kullandırmış oldukları maddi kaynağın etkisini çok boyutlu olarak öğrenmek istemektedirler. Elbette her proje ya da çalışmanın etkisinin sayısal olarak ölçülemeyeceği olgusu kabul edilmekle birlikte, sağlanan desteğin oluşturmuş olduğu farklılığın ölçülmesi son 30-40 yıllık dönemde üzerinde durulan kritik kavramların başında gelmektedir. Bu yaklaşım da beraberinde etki analizi, etki değerlendirme gibi konularda çeşitli projelerin ve araştırmaların yapılmasını gündeme getirmiştir.

Etki değerlendirme konusunda başvuru bazı temel ve önemli kavramlar aşağıda açıklanmıştır: (i) Etki: Kalkınmaya yönelik bir müdahale sonucunda, doğrudan ya da dolaylı, planlı veya plansız biçimde ortaya çıkan; olumlu ya da olumsuz nitelik taşıyan, birincil ya da ikincil düzeydeki uzun vadeli sonuçlardır. (ii) Etki Değerlendirmesi: Gözlemlenen sonuçların, program faaliyetlerinden ne ölçüde kaynaklandığını ve bu programın hiç uygulanmadığı bir senaryoda benzer etkilerin ne düzeyde gerçekleşeceğini belirlemek amacıyla bilimsel araştırma yöntemlerinin kullanılmasını ifade eder. Bu yaklaşım, programın gerçek etkisini ölçebilmek adına, elde edilen sonuçların programın yokluğunda ortaya çıkabilecek muhtemel sonuçlarla karşılaştırılmasını içerir. Özellikle dışsal etkenlerin program sonuçlarını etkilediği durumlarda, bu yöntemin amacı, programın başarı düzeyine ya da hedeflerine katkısını bu dış etkilere atfedilerek değerlendirmektir. (iii) Etkinlik: Belirli bir etkiyi oluşturma yetisi ya da kapasitesi olarak tanımlanır (Tandoğan, 2008; Çobanoğlu ve Yılmaz, 2020).

Etki değerlendirme analizi birçok alanda kullanılmaktadır. Başta sağlık bilimleri olmak üzere, tarım ve kırsal kalkınma, sosyal bilimler, birçok mühendislik alanında uygun bilimsel, analitik model ve deneme desenleri oluşturularak, uygulanabilir metodolojik yöntemler ile analiz ve çıkarımlar yapılabilmektedir.

Bu çalışmada, özellikle kırsal alanda yapılan etki değerlendirme çalışmaları üzerine odaklanılmıştır. Yapılan literatür taramasına göre, Türkiye’de bu alanda önemli çalışmalar yapıldığı ve böylelikle belirgin bir seviyede bilgi birikimi oluşturulduğu ifade edilebilir. Örneğin; Tan ve ark. (2016) Aydın ilinde kırsal kalkınma destekleri kapsamında tarıma dayalı yatırım ve hibe projelerini değerlendirmişlerdir. Ağır ve Akbay (2018) Akdeniz Bölgesinde besi sığırcılığının yoğun olarak yapıldığı Adana İlindedüreticilerin besilik erkek sığır desteğinden yararlanmalarında etkili olan faktörleri belirlemişlerdir. Çobanoğlu ve ark. (2018) tarafından Türkiye genelinde yapılan ülkesel bir çalışma ile Kırsal Kalkınma Yatırımları Destekleme Programı (KKYDP)’nın etkisi belirlenmeye çalışılmıştır. İmamoğlu ve Çobanoğlu (2018) Balıkesir ilinde tarımsal danışmanlık hizmetinin etkisini analitik olarak ölçmeye çalışmışlardır. Korkmaz ve Çobanoğlu (2018) Aydın il genelinde, tarım sektöründe çalışan hanehalklarına sağlanan mikro kredi desteğinin etkisini analiz etmişlerdir. Aydın ve ark. (2020) Edirne’de damla sulama desteklerinin silajlık mısır üretimi üzerine etkisini analiz etmişlerdir. Bayramoğlu ve ark. (2021) tarafından yapılan bir çalışma ile kamu desteklerinin tarımsal ürün piyasalarına bozucu etkisi analiz edilip, değerlendirilmeye çalışılmıştır. Çobanoğlu ve ark. (2021) Türkiye’de bazı tarımsal girdilere uygulanan Katma Değer Vergisi (KDV) indiriminin üreticiler açısından değerlendirmesini yapmışlardır. Çalışmada gübre ve hayvan yemi fiyatlarının genel düzeyinde, 2020 yılında, 2015 yılı baz alınarak yapılan karşılaştırmalar sonucunda %60 ila %70 oranlarında kayda değer artışların meydana geldiği tespit edilmiştir. Özellikle 2018 yılının ortalarından itibaren gübre fiyatlarında belirgin bir yükseliş gözlemlenmiştir. Hayvan yemi fiyatlarında ise 2016 yılından itibaren kademeli ancak istikrarlı bir artış eğilimi izlenmiştir. Bu doğrultuda, hayvan yemine uygulanan KDV istisnasının fiyatlar üzerinde anlamlı bir etki yaratmadığı değerlendirilmiştir. Semerci (2021) tarımsal destekleme uygulamalarının ürün geliri, üretim maliyeti ve brüt kar değeri üzerine etkilerini analiz edip, gerekli çıkarımlarda bulunmuştur. Özdemir ve ark. (2022), Türkiye’de üreticilere verilen toprak analizi ve gübre desteklemesinin etki değerlemesini yapmışlardır. Özudoğlu ve ark. (2023) Türkiye’de yurtiçi sertifikalı tohum üretim ve kullanım desteklemelerinin etkisini analiz etmişlerdir. Birol et al. (2024) ülkesel düzeyde yapılan bir proje ile Türkiye genelinde uygulanmış olan genç çiftçi desteklerinin hayvancılık işletmelerine olan etkilerini analiz etmişlerdir. Kontrol grubu işletmelere göre destekten yararlanan işletmelerdeki hayvan sayısı ve süt veriminde belirgin artışların olduğu, bunda işletme geliri ve çiftçi refahına olumlu etkilerinin olduğu belirlenmiştir. Yılmaz and Çobanoğlu (2024) Aydın ilinde kuru incir üreten tarım işletmelerinin sahip olduğu sürdürülebilirliğe dayalı sertifikaların, işletmelerin verimliliği ve tarımsal geliri üzerindeki etkisini incelemişlerdir. Etki değerlendirme analizleri sonucunda sertifikalı işletmeler konvansiyonel üretime göre daha sürdürülebilir olarak değerlendirilmiştir. Hazners et al. (2024) Letonya’da küçük çiftliklere sağlanan kırsal kalkınma programı desteğinin etki değerlendirmesini regresyon süresizliği yöntemi ile belirlemiştir. Son yıllarda halen gerek makro düzeyde fon sağlayan kurumların, gerekse de mikro düzeyde bütçe kullandıran ya da farklı bir yeniliği uygulayan kurumlar için söz konusu yeniliğin etkilerini ölçebilmeye yönelik, temel ve klasik yöntemlerin yanında yeni nesil etki değerlendirme yöntemlerinin de geliştirildiği gözlenmektedir. Örneğin Aubert et al. (2025) Fransız LEADER programının kırsal

kalkınma üzerindeki etkisini test etmek için yarı deneysel bir yaklaşım kullanmışlardır. Başlıca katkısı, LEADER programının, müdahale (muamele) edilen belediyelerin çekiciliği üzerindeki etkisini araştırmak ve yönetim tasarımı kırsal kalkınma politikalarının etkinliği üzerindeki rolünü deneysel olarak ele almaktır. Sonuçlar, LEADER programının yerel dinamikleri ve yerel aktörler arasındaki iş birliğini teşvik ederek proje aktivatörü rolünü oynamada başarılı olduğunu gösterse de LEADER programının, verilen kırsal kalkınma projeleriyle paralel olarak yönetildiğinde ek bir etkisi olmadığı belirlenmiştir. Copestake (2025), uluslararası kalkınma uygulamasında karma yöntemli etki değerlendirmesi sürecinde, nicel ve nitel tabanlı modeller arasında ayırım yapmanın yöntemlerini incelemiştir. Lin and Peng (2025), gelişmekte olan ülkelerde dijital kapsayıcı finansın kırsal kalkınma üzerindeki etkisini ampirik olarak incelemek için 2011 ve 2021 yılları arasında Çin'deki 283 il düzeyindeki şehirden alınan panel verilerini kullanan bir çalışma yapmışlardır. Bulgular, dijital kapsayıcı finansın kırsal kalkınmayı önemli ölçüde kolaylaştırdığını ortaya koymaktadır. Dahası, insan sermayesi ve dijital ekonomi, dijital kapsayıcı finans ile kırsal kalkınma arasındaki ilişkiyi önemli ölçüde olumlu etkilediği tespit edilmiştir. Ayrıca, dijital kapsayıcı finansın, daha gelişmiş kırsal alanlarda kırsal kalkınmayı teşvik ederken, daha düşük kalkınma seviyelerine sahip bölgelerde etkisinin önemli olmadığı belirlenmiştir.

Bibliyometrik analiz, matematiksel ve istatistiksel yöntemler (örneğin algoritmalar, yazılım paketleri vb.) kullanılarak; i) belirli bir araştırma alanına ilişkin parametrelerin (yayın, yazar, dergi, anahtar kelime, ülke, kurum vb.) "performans" açısından ölçülmesi, sınıflandırılması ve sıralanması yoluyla değerlendirilmesi ve ii) incelenen konu çerçevesinde bilimsel iletişimi yansıtan entelektüel, kavramsal ve sosyal yapının, "haritalama" teknikleri aracılığıyla görselleştirilmesidir (Öztürk ve Gürler, 2022).

Geleneksel literatür incelemeleri, sınırlı sayıdaki çalışmayı derinlemesine analiz etmeye odaklanırken; bibliyometrik araştırmalar, yüzlerce hatta binlerce çalışmayı kapsayan daha geniş bir literatürü yüzeysel ancak genel bir perspektifle değerlendirme olanağı sunar. Bu yönüyle bibliyometrik analizler, geleneksel literatür taramaları ve içerik analizleri için yol gösterici bir temel oluşturabilir. Nitekim bibliyometrik yaklaşımlar aracılığıyla, bir araştırma alanının mevcut yapısı, öncü çalışmalar ve teoriler ile bu alanı şekillendiren yazarlar ve yayınevleri arasındaki etkileşimler ortaya konulabilir. Elde edilen veriler, araştırma alanının entelektüel haritasını çizerek daha ayrıntılı incelenmesi gereken alt başlıkları belirleme imkânı sunar. Bu tür konular, geleneksel literatür incelemeleri ve içerik analizleriyle derinlemesine ele alınabilir. Dolayısıyla, bibliyometrik analizlerin geleneksel yöntemlerin yerini almaktan ziyade, bu yöntemleri tamamlayıcı nitelikte olduğu ifade edilebilir (Zubik and Cater, 2015).

Bibliyometrik araştırmalarda literatürün şeffaf ve tekrarlanabilir bir biçimde belirlenebilmesi amacıyla genellikle dört temel aşama izlenmektedir: (a) Uygun veri tabanının seçilmesi; (b) İlk tarama süreci: arama kapsamında kullanılacak anahtar kelimelerin ve kavramsal ifadelerin belirlenmesi; (c) Filtreleme (screening): yalnızca araştırma konusuyla doğrudan ilişkili literatürün dâhil edilmesini sağlamak üzere, ilk tarama sonucunda elde edilen çalışmaların belirli dahil etme ve hariç tutma ölçütlerine (inclusion/exclusion criteria) göre değerlendirilmesi; (d) Nihai veri kümesinin indirilmesi ve analiz sürecine hazırlanması (Öztürk ve Gürler, 2022).

Bibliyometrik araştırmalarda temel olarak iki tür analiz süreci uygulanmaktadır (Cobo et al., 2011; Gutiérrez-Salcedo et al., 2018): İlki, bilimsel çıktılar üzerinden araştırma alanının genel görünümünü sunan performans analizi, ikincisi ise yazarlar, çalışmalar, kavramlar ve atıflar arasındaki ilişkileri ortaya koyan bilimsel alan haritalama (science mapping) sürecidir. Bir bibliyometrik çalışmada, araştırma amacına bağlı olarak bu analiz türlerinden yalnızca biri veya her ikisi birden tercih edilebilir (Öztürk ve Gürler, 2022).

Performans analizinde, bilimsel aktörlerin üretkenlikleri ve katkıları hakkında çeşitli sonuçlara ulaşılabilmekle birlikte, bu aktörler arasındaki ilişki, etkileşim veya iş birliği düzeylerine dair herhangi bir bilgi elde edilememektedir (Öztürk, 2021). Bu nedenle, yalnızca performans analiziyle bir araştırma alanının yapısı ve temel dinamiklerine ilişkin kapsamlı bir görünüm sunmak mümkün değildir. Bu noktada bilimsel alan haritalama, yazarlar, çalışmalar, dergiler, kavramlar/anahtar kelimeler, kurumlar, ülkeler ve atıflar gibi bilimsel aktörler arasındaki çok boyutlu etkileşimleri analiz ederek araştırma alanının bütüncül bir yapısını ortaya koymak amacıyla kullanılmaktadır (Van Eck and Waltman, 2010). Başka bir ifadeyle, bilimsel alan haritalama, bilimsel öğeler arasındaki ilişki ve iş birliği ağlarının görselleştirilmesine yönelik bir yöntemdir (Block and Fisch, 2020). Bu bağlamda, alan haritalama sürecinde gerçekleştirilen analizler, temel olarak bir ağ çıkarma (network extraction) süreci olarak değerlendirilebilir (Öztürk ve Gürler, 2022). Özetle, bilimsel alan haritalama; belirli bir araştırma alanında yer alan yazarlar, kavramlar (anahtar kelimeler) ve atıflar (çalışmalar, dergiler veya yazarlar bağlamında) arasındaki ilişki ve etkileşimlerin mekânsal (spatial) düzlemde sunumudur (Block and Fisch, 2020).

Bilimsel alan haritalama süreci, esasen “analiz” ve “görselleştirme” olmak üzere iki temel aşamanın birleşiminden oluşmaktadır (Boyack and Klavans, 2014). Analiz aşamasında, yazarlar, anahtar kelimeler, çalışmalar, dergiler gibi çeşitli bibliyometrik öğeler arasındaki benzerlik matrisleri ve ilişkiler hesaplanmaktadır. Görselleştirme aşamasında ise bu öğeler arasındaki ilişki ve iş birliği ağları, grafiksel biçimde sunulur ve anlamlı yapılar hâlinde yorumlanabilir hâle getirilmektedir (Öztürk, 2021).

Bununla birlikte, bu tür ilişkileri ve benzerlik matrislerini manuel olarak hesaplamak, gerekli matematiksel ve yazılımsal bilgi birikimini gerektirdiğinden, çoğu araştırmacı tarafından uzmanlık dışı bir alan olarak değerlendirilmektedir. Bu nedenle, bibliyometrik analiz uygulamalarında yaygın olarak kullanılan çeşitli paket programlar ve yazılımlar araştırmacılara önemli kolaylıklar sunmaktadır. Bu yazılımların bir kısmı yalnızca analiz işlemlerine, bir kısmı ise yalnızca görselleştirme süreçlerine odaklanırken; bazıları her iki işlevi entegre biçimde sunabilmektedir. Bu bağlamda, paket programlar araştırmacılara şu avantajları sağlamaktadır (Öztürk ve Gürler, 2022; Zubik ve Cater, 2015): (i) İlgili literatüre dair yayınlar, uygun veri seti formatında veri tabanlarından dışa aktarılabilir ve analiz yazılımlarına kolayca entegre edilebilir. (ii) Karmaşık hesaplamalarla manuel olarak uğraşmaya gerek kalmaksızın, arka planda çalışan algoritmalar aracılığıyla öğeler arası benzerlik matrisleri otomatik biçimde oluşturulabilir. (iii) Öğeler arasındaki ilişki ağları kolaylıkla görselleştirilebilir. (iv) Elde edilen görseller, uygun formatlarda dışa aktarılabilir ve bilimsel çalışmalarda kullanılabilir.

MATERYAL ve YÖNTEM

Bu çalışmada ortak yazar analizi, ortak kelime analizi, atıf analizi, kaynakça eşleşmesi analizi ve ortak atıf analizi gerçekleştirilmiştir. Bu amaçla, *Web of Science (WoS)* veri tabanı kullanılmış ve aramalar, “Documents” menüsünde yer alan Web of Science Core Collection veri tabanı üzerinden yapılmıştır. Tüm sürümler (editions) ve tüm alanlar (all fields) seçenekleri işaretlenerek kapsamlı bir literatür taraması gerçekleştirilmiştir.

Tırnak işareti (“ ”) kullanılmadan yapılan aramalarda, yazılan terimlere benzer veya yakın içerikteki kayıtlar da sonuçlara dâhil olabilmektedir. Bu nedenle, arama doğruluğunu artırmak amacıyla kullanılan anahtar kelimeler çift tırnak içine alınarak yazılmıştır. Öte yandan, farklı biçimlerde ek alabilen terimlerle arama yapılması gereken durumlarda, kelimenin başına veya sonuna yıldız (*) karakteri eklenmiştir. Bu sayede, ilgili terimin çeşitli varyasyonlarına dair sonuçlara ulaşılması mümkün olmuştur. Yıldız işareti, kullanıldığı konumdan önce veya sonra gelebilecek her türlü eki kapsayacak biçimde arama sonuçlarına dâhil edebilmektedir.

Ayrıca, birden fazla arama teriminin eşzamanlı olarak geçtiği kayıtları elde edebilmek için AND operatörü kullanılmıştır (Öztürk ve Gürler, 2022).

Bu çalışmada, 29 Eylül 2025 tarihinde *Web of Science (WoS) Core Collection* veri tabanında, “impact* evaluation*” AND “rural*” ile “etki değerlendirme*” VE “kırsal*” anahtar kelimelerini içeren bir tarama gerçekleştirilmiş ve toplam 581 yayın kaydına ulaşılmıştır (<https://www.webofscience.com/wos/woscc/summary/b5e57a21-a901-4a3e-947b-7adece900ba3-017dba5b50/a6d790dd-5d64-453b-811c-fee078e822f3-017dba5b1d/author-ascending/1>) (1978-01-01 and 2025-29-09) (WoS, 2025). Elde edilen bu veri seti, bibliyometrik analiz uygulamalarına uygun biçimde dışa aktarılmıştır.

Veri aktarım sürecinde, sonuçların listelendiği ekranda yer alan Export menüsünden, VOSviewer programı ile uyumlu çalışan Tab Delimited File formatı tercih edilmiştir. WoS platformu, her sayfada maksimum 500 kayıt görüntüleme imkânı sunduğundan, Record Options bölümünde yer alan “All Records on Page” seçeneği işaretlenmiş ve sonuçlar 1-500 ve 501-581 olmak üzere iki ayrı grup halinde dışa aktarılmıştır. Aynı pencerede, Record Content kısmında “Full Record and Cited References” seçeneği işaretlenmiş ve Export komutu ile ilgili dosyalar uygun klasörlere kaydedilmiştir.

Bu çalışmada, VOSviewer yazılımı (Van Eck and Waltman, 2014) kullanılarak, “etki değerlendirme” ve “kırsal” terimlerini içeren akademik literatürün bibliyometrik analizi gerçekleştirilmiştir.

Veri setinin sistematik biçimde derlenmesinde, *Preferred Reporting Items for Systematic Reviews and Meta-Analyses (PRISMA)* akış şeması temel alınmıştır (Page et al., 2021; Köse, 2024). Analiz sürecinde, bibliyometrik değerlendirmeler için VOSviewer 1.6.20 yazılımı, betimsel içerik analizleri için ise WoS platformunda yer alan Analyze Results modülü kullanılmıştır. Metin dosyası (txt) formatında indirilen veriler daha sonra Excel ortamına aktarılmıştır.

Bu çalışmada bibliyometrik analiz ve betimsel analiz olmak üzere, iki temel analiz yöntemi benimsenmiştir. Bibliyometrik analiz tekniği önceki bölümlerde ayrıntılı biçimde açıklanmıştır. Betimsel analiz ise belirli bir temaya

odaklanan akademik çalışmaların genel yönelimlerini ortaya koymak amacıyla yapılan sistematik değerlendirmelerdir (Çalık ve Sözbilir, 2014; Dinçer, 2018; Pollock and Berge, 2018). Bu yöntemde, seçilen konuya ilişkin bilimsel yayınlar belirli ölçütlere göre sınıflandırılarak, alandaki eğilimlerin tespiti sağlanmakta ve ilgili paydaşlara yol gösterici bir çerçeve sunulmaktadır (Suri and Clarke, 2009).

Araştırmada, bibliyometrik analizlerin gerçekleştirilmesinde VOSviewer 1.6.20 yazılımı kullanılmıştır. VOSviewer, ağ tabanlı veri yapıları üzerinden haritalar oluşturmak ve bu yapıları görselleştirmek amacıyla geliştirilmiş bir ağ analizi yazılımıdır (Van Eck and Waltman, 2014). Bu bağlamda çalışma, ortak yazar analizi, ortak kelime analizi, atıf analizi, kaynakça eşleşmesi ve ortak atıf analizi gibi bibliyometrik göstergeler üzerine odaklanmıştır.

VOSviewer yazılımı, analiz çıktılarının yorumlanmasını kolaylaştırmak amacıyla üç temel görselleştirme seçeneği sunmaktadır:

1. Ağ Görselleştirme (Network Visualization): Elemanlar (yazar, kelime, dergi vb.) arasındaki ilişkilerin bağlantı hatlarıyla gösterildiği harita türüdür.

2. Katman Görselleştirme (Overlay Visualization): Zaman, yayın yılı veya atıf sayısı gibi nicel özelliklerin analiz unsurları üzerinde renk geçişleriyle gösterildiği harita türüdür.

3. Yoğunluk Görselleştirme (Density Visualization): Belirli kavramların, yazarların ya da çalışmaların yoğunlaştığı alanları gösteren ve sık kullanılan unsurların daha parlak renklerle vurgulandığı bir harita türüdür.

Ancak katman görselleştirme seçeneği, VOSviewer tarafından ortak atıf analizlerinde desteklenmemektedir (Öztürk ve Gürler, 2022).

Çalışmada VOSviewer yazılımında yer alan görselleştirme (visualization) özelliği yoğun bir şekilde tercih edilmiştir. Bu süreçte “Ölçek (Scale)” ve “Ağırlıklar (Weights)” gibi yapılandırma seçenekleri bulunmaktadır. “Ölçek” ayarı, sağa veya sola hareket ettirilerek düzenlenebilir ve bu sayede ana ekranın boyutlandırılması sağlanır. Haritadaki unsurların büyüklüğünün hangi kritere göre belirleneceği ise “Ağırlıklar (Weights)” seçeneğiyle ayarlanır. Ağırlıklar başlığı altındaki parametreler, uygulanan analiz yöntemine ve görselleştirme türüne bağlı olarak farklılık gösterebilir. Örneğin, Ortak-Atıf analizinden elde edilen ağ görselinde, çalışmaların etiket boyutları, ilgili çalışmaların aldığı atıf sayısına veya toplam bağlantı gücüne dayandırılabilirken; Ortak-Kelime analizinden çıkan ağ görselinde, kelimelerin etiket boyutları, toplam bağlantı gücüne ya da kelimelerin kullanım sıklığına göre belirlenebilir. Bu nedenle, analizlerden elde edilen haritalardaki unsurların boyutları, gerçekleştirilen analizin içeriğine göre değişiklik arz eder. Bu farklılıklar aşağıda belirtilmiştir (Çizelge 1) (Öztürk ve Gürler, 2022).

Çizelge 1. Farklı analiz türlerine göre ağırlık seçenekleri

Table 1. Weight options by different types of analysis

	Analiz Türleri		Ortak-Kelime (Co-Word/Co-Occurrence)	Atıf (Citation)	Kaynakça Eşleşmesi (Bibliographic Coupling)	Ortak-Atıf (Co-Citation)
	Ortak-Yazar (Co-Authorship)					
Ağırlık (Weights) Seçenekleri*	Bağlantılar		Bağlantılar	Bağlantılar	Bağlantılar	Bağlantılar
	Toplam	Bağlantı	Toplam Bağlantı Gücü	<i>Atıflar</i>	Toplam Bağlantı Gücü	Toplam
	Gücü		<i>Kullanılma Sıklığı</i>	Normalleştirilmiş	<i>Atıflar</i>	Bağlantı Gücü
	<i>Çalışmalar</i>			Atıflar	Normalleştirilmiş Atıflar	<i>Atıflar</i>
	Atıflar					
	Normalleştirilmiş					
	Atıflar					

*İtalik olarak yazılan parametreler ilgili analiz türünde varsayılan olarak gelmektedir.

Bibliyometrik analizlerde kullanılan farklı yazılımlarda, incelenen alana ait çalışmalar (atıf yapan ya da yapılan) - dergiler, yazarlar, ülkeler, kurumlar veya anahtar kelimeler, çeşitli algoritmalar aracılığıyla gruplandırılmaktadır. Bu algoritmaların matematiksel temelleri (Öztürk ve Gürler, 2022), bu çalışmanın kapsamından bağımsızdır. Bu bağlamda, yalnızca VOSviewer’da uygulanan kümeleme yaklaşımı ve haritalarda oluşturulan kümelerin yorumlanma biçimine dair temel bir açıklama sunulmuştur.

Analizlerden elde edilen haritalardaki kümeler; atıf ilişkilerine (doğrudan atıf, kaynakça eşleşmesi veya ortak-atıf), metinsel benzerliklere (ortak-kelime), sosyal ağlar ve iş birliklerine (ortak-yazar) ya da bazen bu unsurların bir kombinasyonuna dayalı olarak şekillenmektedir (Subelj et al., 2016). Birbirine benzerlik gösteren, yani ilişki düzeyi

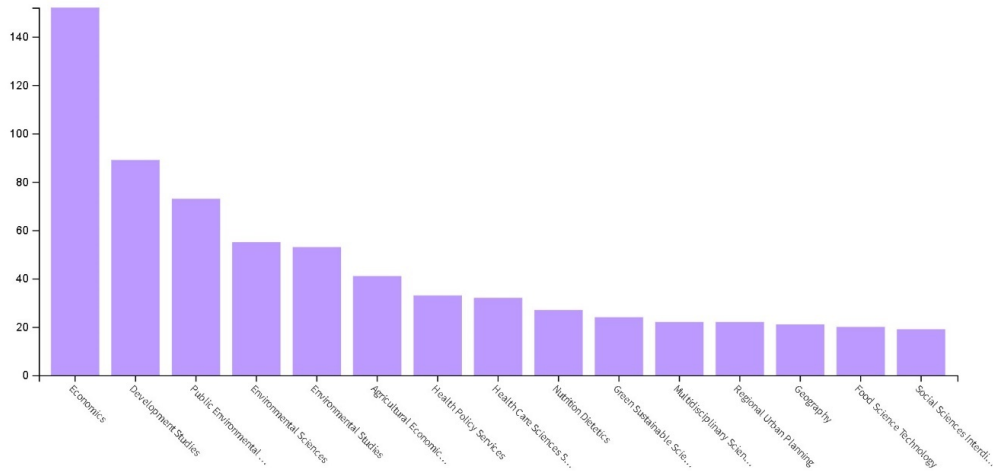
yüksek olan ögeler, haritalarda birbirine yakın konumlandırılır ve aynı renk altında gruplar halinde ifade edilir. Bu, kümeleme mantığının temelini oluşturur. Başka bir deyişle, VOSviewer, ögeleri gruplandırmak için farklı renkler ve haritadaki dairelerin konumlarını kullanır. Yüksek benzerliğe sahip ögeler birbirine yakın yerleştirilirken, düşük benzerlikteki ögeler ise birbirinden uzak konumlandırılır (Van Eck and Waltman, 2014). Böylece, bir küme, birbiriyle yakından ilişkili dairelerin oluşturduğu bir topluluk olarak tanımlanır. Varsayılan olarak, ağ haritasındaki her daire (öge) bir kümeye atanır ve bir kümenin büyüklüğü, o kümeye dahil edilen dairelerin (öğelerin) sayısını yansıtır. Örneğin, daha büyük kümeler, daha fazla daire (öge) barındırır (Öztürk ve Gürler, 2022).

Haritada ögelerin kaç farklı küme altında toplanacağı, VOSviewer’ın altında yatan algoritmalar tarafından belirlenir. Genellikle, programın varsayılan olarak önerdiği küme sayısının kullanılması tercih edilir. Bununla birlikte, araştırmacı, kendi değerlendirmelerine bağlı olarak programda farklı düzenlemeler yapabilir. Bu nedenle, araştırmacının incelenen alana derinlemesine hakim olması büyük önem taşır (Öztürk ve Gürler, 2022). Bu çalışmada, VOSviewer’ın varsayılan ayarları kullanılmıştır.

ARAŞTIRMA BULGULARI ve TARTIŞMA

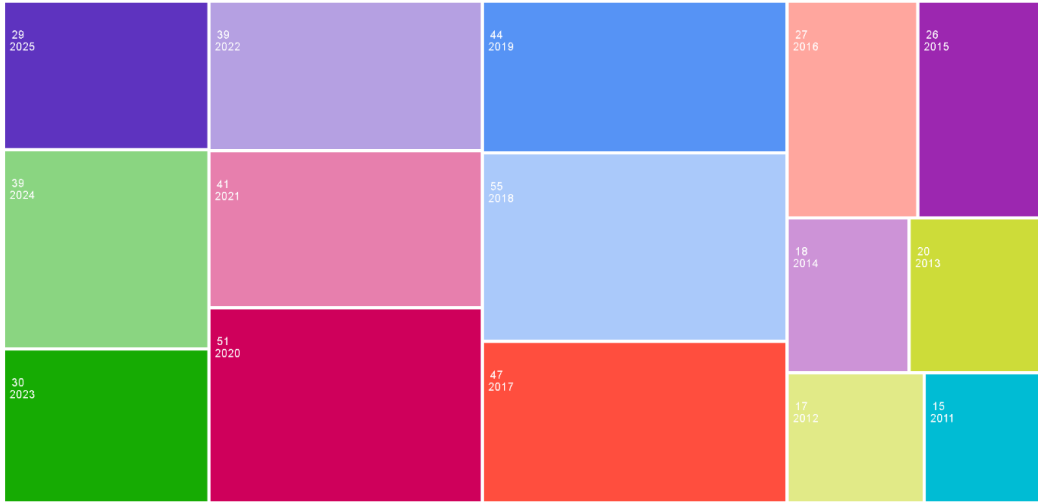
Betimsel analiz

Betimleyici istatistik çıkarımlar çerçevesinde, WoS kategorisine göre, ilgili arama terimleri olan “etki değerlendirme” ve “kırsal” kelimelerini birlikte içeren 581 çalışmanın bulunduğu başlıca dergiler aşağıda belirtilmiştir (Şekil 1). Dergilerin asıl amaçlarının ekonomi, çevresel bilimler ve çevresel çalışmalar, kalkınma çalışmaları, tarım ekonomisi politikası, çok disiplinli bilimler, sağlık politikaları ve beslenme diyetetiği olduğu belirlenmiştir. “Etki değerlendirme” ve “kırsal” terimlerini içeren çalışmalar yapıp, dergilerde yayınlanma tarihleri incelendiğinde (Şekil 2), 55 çalışma ile 2018 yılında en fazla çalışmanın yayınlandığı belirlenmiştir. Bu yılı 2020 (51 çalışma), 2019 (44 çalışma), 2021 (41 çalışma), 2019 (44 çalışma), 2022 (39 çalışma) ve diğer yıllar izlemiştir. İncelenen 581 çalışmanın çoğunluğunu (yaklaşık %90) araştırma makalesi oluştururken, bu grubu derleme makaleler, konferans bildirileri, kitap bölümü gibi eserler oluşturmaktadır.

Şekil 1. Etki değerlendirme ve kırsal terimlerini içeren çalışmaların bulunduğu başlıca dergilerin dağılımı (%)

Figure 1. Distribution of major journals including impact evaluation and rural issues (%)

Şekil 2. Yıllara göre etki değerlendirme ve kırsal terimlerini içeren çalışmalar (n)

Figure 2. The studies including impact evaluation and rural issues by years (n)

“Etki değerlendirme” ve “kırsal” kelimelerini içeren, atıf sayısı en yüksek olan çalışmaların dağılımı aşağıda belirtilmiştir (Çizelge 2).

Çizelge 2. Atıf sayısı en yüksek olan başlıca çalışmalar

Table 2. Major studies with the highest number of citations

Çalışmanın adı	Yazarlar	Dergi	Atıf sayısı (n)
Extending health insurance to the rural population: An impact evaluation of China's new cooperative medical scheme	Wagstaff, A., Lindelow, M., Gao, J., Xu, L., Qian, J.C.	Journal of Health Economics, 28(1), 1-19	475
Effect of a cash transfer programme for schooling on prevalence of HIV and herpes simplex type 2 in Malawi: a cluster randomised trial	Baird, S.J., Garfein, R.S., McIntosh, C.T., Özler, B	Lancet, 379(9823), 1320-1329	446
Effectiveness of a rural sanitation programme on diarrhoea, soil-transmitted helminth infection, and child malnutrition in Odisha, India: a cluster-randomised trial	Clasen, T., Boisson, S., Routray, P., Torondel, B., Bell, M., Cumming, O., Ensink, J., Freeman, M., Jenkins, M., Odagiri, M., Ray, S., Sinha, A., Suar, M., Schmidt, W. P.	Lancet Global Health, 2(11), E645-E653	353
Impacts of extension access and cooperative membership on technology adoption and household welfare	Wossen, T., Abdoulaye, T., Alene, A., Haile, M.G., Feleke, S. Olanrewaju, A. Manyong, V.	Journal of Rural Studies, 54, 223-233	350
Findings from the SASA! Study: a cluster randomized controlled trial to assess the impact of a community mobilization intervention to prevent violence against women and reduce HIV risk in Kampala, Uganda	Abramsky, T., Devries, K., Kiss, L., Nakuti, J., Kyegombe, N., Starmann, E., Cundill, B., Francisco, L., Kaye, D., Musuya, T., Michau, L., Watts, C.	BMC Medicine, 12, 122	332
Interventions in small food stores to change the food environment, improve diet, and reduce risk of chronic disease	Gittelsohn, J., Rowan, M., Gadhoke, P.	Preventing Chronic Disease, 9	263
The impact of lending to women on household vulnerability and women's empowerment: Evidence from India	Garikipati, S.	World Development, 36(12), 2620-2642	237
Evaluated strategies to increase attraction and retention of health workers in remote and rural areas	Dolea, C., Stormont, L., Braichet, J.M.	Bulletin of the World Health Organization, 88(5), 379-385	227
The determinants and economic impacts of membership in coffee farmer cooperatives: recent evidence from rural Ethiopia	Mojo, D., Fischer, C., Degefa, T.	Journal of Rural Studies, 50, 84-94	219

En çok atık alan 3 makalenin sağlık ekonomisi alanında olduğu belirlenmiştir. Çalışmalarda, Çin’de kırsal bölgelerde sağlık sigortası kapsamını genişletmeye yönelik yeni kooperatif sağlık sistemi uygulamasının etkileri değerlendirilmektedir. Malavi’de öğrencilere yönelik nakit transfer programının, HIV ve herpes simpleks tip 2

hastalıklarının yaygınlığı üzerindeki etkisi incelenmiştir. Odisha, Hindistan’da kırsal sanitasyon programının etkililiğinin belirlenmesine yönelik, kırsal sanitasyon programının ishal, toprak kaynaklı parazit enfeksiyonları ve çocuklarda yetersiz beslenme üzerindeki etkileri, küme randomize kontrollü bir çalışma ile incelenmiştir. İzleyen çalışmalarda, tarımsal yayım hizmetlerine erişimin ve kooperatif üyeliğinin, teknoloji benimsenmesi ve hane refahı üzerindeki etkileri incelenmektedir.

Yapılan incelemeye göre bu kapsamda, Türkiye kaynaklı bir çalışma olmadığı belirlenmiştir. Buna karşın “Google Scholar” ve “Scopus” tabanlı veri arama motorlarında Türkiye’de yayınlanmış olan belirli sayıda çalışma olduğu tespit edilse, WoS kapsamında herhangi bir çalışmaya rastlanmaması bir eksiklik olarak değerlendirilmektedir.

BİBLİYOMETRİK ANALİZ

Çalışmanın bu bölümünde bibliyometrik analiz sonuçları yapılmış ve değerlendirilmiştir.

Ortak yazar analizi (Co-Authorship analysis)

Ortak-Yazar analizinde, veri setindeki çalışmaların yazarlar, yazarların kurumları ve yazarların bulunduğu ülkeler arasındaki işbirliği ağları tespit edilmeye çalışmaktadır (Glanzel and Schubert, 2006; Han et al., 2014; Ponomariov and Boardman, 2016; Wang et al., 2014; Yan and Guns, 2014; Kahraman, 2024). Ortak yazarlık araştırma alanlarının entelektüel yapılarından ziyade sosyal ağları incelemek için güçlü sosyal bağları yansıtmaktadır (Zubik ve Cater, 2015).

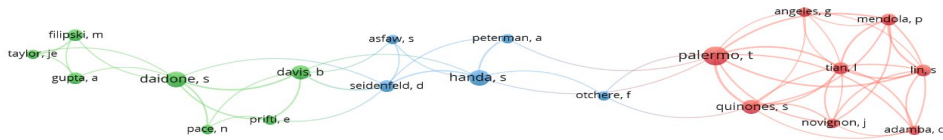
Ortak yazar analizinde analiz türü ortak yazarlık, analiz birimi yazarlar olarak seçilmiştir. Bir yazarın minimum çalışma sayısı 2, minimum atıf sayısı ise 1 olarak seçilmiştir. 2165 yazardan 257’sinin bu değerleri karşıladığı ve bu 257 yazarın birbirleri ile farklı düzeyde de olsa ilişki içinde olduğu görülmektedir (Şekil 3).

Çizelge 3. Yazarlar bağlamında ortak yazarlık analizi

Table 3. Co-Authorship analysis in the context of authors

Çalışmayı yapan yazar	Çalışma sayısı (n)	Atıf sayısı (n)	Toplam bağlantı gücü	Çalışmayı yapan yazar	Çalışma sayısı (n)	Atıf sayısı (n)	Toplam bağlantı gücü
Iori, J.R.	4	66	29	Radriamanambintsoa, M.	3	47	21
Biemba, G.	3	61	25	Razanadrakato, H.T.R.	3	47	21
Kang, Y.	5	27	25	Ruel-Bergeron, J.	3	16	21
Ngoma, T.	3	61	25	Budiharta, S.	3	230	19
Bonds, M.H.	3	47	21	Floyd, S.	3	122	19
Boyd, C.J.	3	64	21	Meijaard, E.	3	230	19
Garchitorena, A.	3	47	21	Murray, M.	4	88	19
Miller, A.C.	3	47	21	Santika, T.	3	230	19
Mitra, M.	3	16	21	Wilson, K.A.	3	230	19
Palermo, T.	7	125	21				
Phuka, J.	3	16	21				

En çok çalışma yapan, diğer bir ifade ile başlıca üretken yazarların dağılımının yanısıra diğer yazarlar ile etkileşimi yüksek olan yazarlar aşağıda belirtilmiştir (Çizelge 3). Ağ görselleştirmesi 20 birim, 3 küme, 54 bağlantı ve 90 toplam bağlantı gücü ile gerçekleştirilmiştir.

Şekil 3. Ortak yazar analizi yazarlık bağlamında ağ haritası

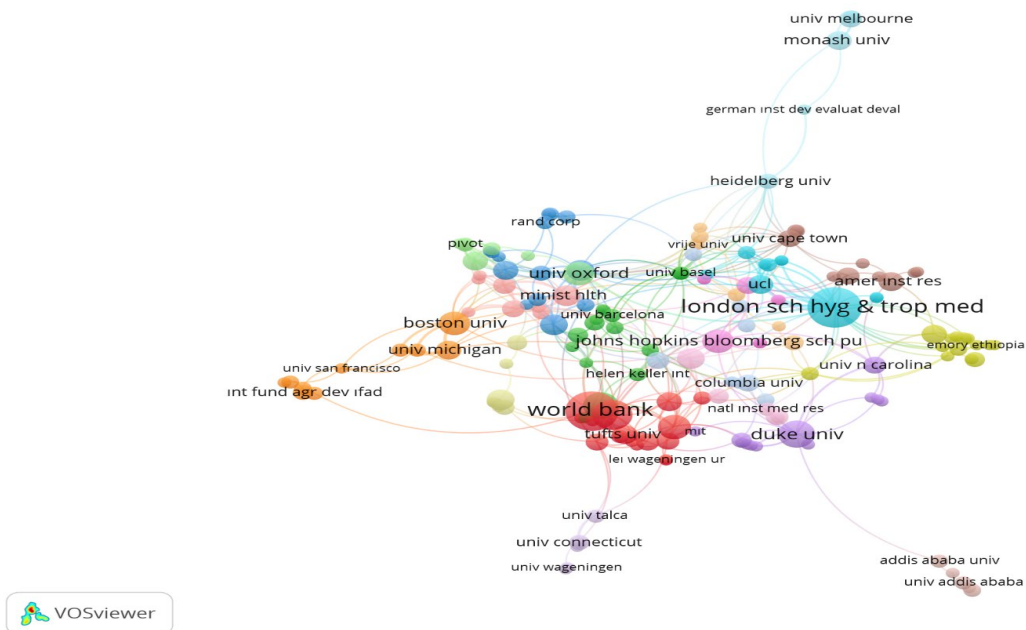
Figure 3. Co-Author analysis in the context of authorship network map

Ortak yazar analizinde analiz türü ortak yazarlık, analiz birimi kurumlar olarak seçilmiştir. Bir kuruma ait minimum çalışma sayısı 2, bir kurumun minimum alıntı sayısı 1 olarak seçilmiştir. 1043 kurumun, 224'ünün belirlenmiş olan eşik değerleri aştığı belirlenmiştir. Seçilen kurum sayısı 160 olarak saptanmıştır (Çizelge 4) (Şekil 4). Ağ görselleştirmesi 174 birim, 18 küme, 453 bağlantı ve 577 toplam bağlantı gücü ile gerçekleşmiştir. Çalışmanın bu aşamasında araştırma konularını içeren çalışmaların çoğunlukla World Bank, London Sch. Hyg. & Trop. Med., Stanford Univ., Int. Food Policy Res. Ins. gibi kurumlar tarafından yapıldığı tespit edilmiştir. Bu durum da ekonomi, kalkınma ve sağlık alanlarında araştırma yapan kurumlarda çalışmaların yoğunlaştığı görülmektedir.

Çizelge 4. Kurumlar bağlamında ortak yazarlık analizi

Table 4. Co-Authorship analysis in the context of organizations

Çalışmayı yapan kurum	Çalışma sayısı (n)	Atıf sayısı (n)	Toplam bağlantı gücü	Çalışmayı yapan kurum	Çalışma sayısı (n)	Atıf sayısı (n)	Toplam bağlantı gücü
London Sch. Hyg. & Trop.Med	27	1069	47	World Bank	25	1209	17
Stanford Univ.	7	67	26	Peking Univ.	7	245	16
Boston Univ.	9	237	23	U.C.L.	6	183	16
Brigham & Womens Hosp.	5	86	22	Univ. Calif. Berkeley	10	509	15
Harvard Med. Sch.	6	66	21	IFPRI	6	369	15
Int. Food Policy Res. Inst.	15	363	20	Heidelberg Univ.	4	42	14
Johns Hopkins Blm. Sch. Pub. Hlth.	9	679	19	Swiss Troop. & Publ. Hlth. Inst.	3	44	14
Minist. Health	7	590	19	Univ. Basel	3	44	14
Africa Hlth. Res. Inst.	3	99	17	Univ. Malawi	7	160	14
Duke Univ.	12	427	17				
Harvard Univ.	5	114	17				

Şekil 4. Ortak yazar analizi kurumlar bağlamında ağ haritası

Figure 4. Co-Author analysis in the context of organizations network map

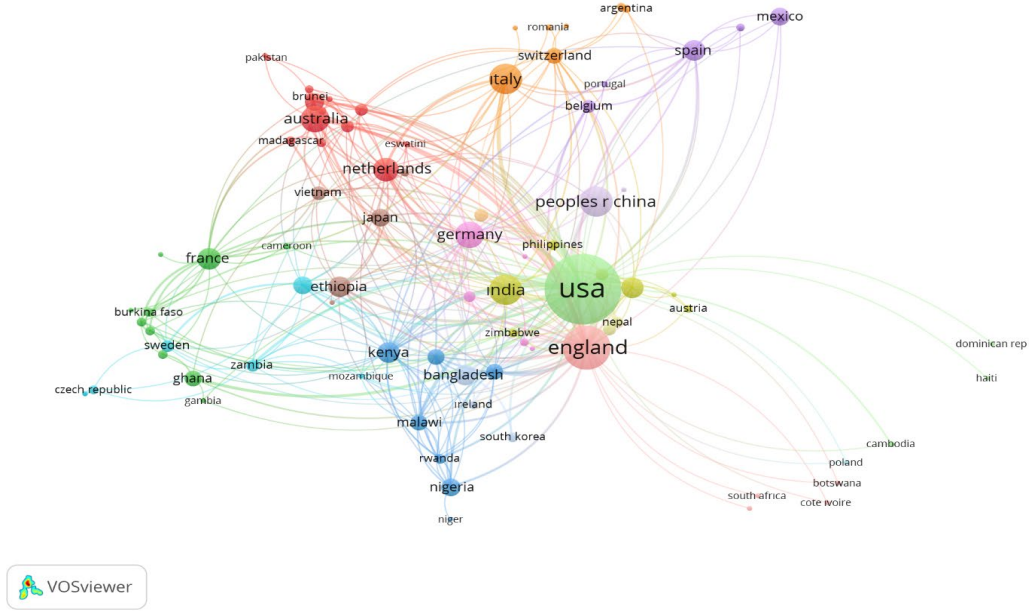
Ortak yazar analizinde analiz türü olarak ortak yazarlık, analiz birimi olarak ülkeler seçilmiştir. Bir ülkeye ait minimum çalışma sayısı 1 ve minimum atf sayısı 1 olarak seçilmiştir. 95 ülkenin tamamının belirlenmiş olan eşik değerleri aştığı belirlenmiştir. Böylelikle seçilen ülke sayısı 102 olarak saptanmıştır (Çizelge 5) (Şekil 5). ABD'nin, yapılan çalışma sayısı açısından belirgin bir farkla lider pozisyonu söz konusudur. Bu ülkeyi İngiltere, Kenya,

Almanya, İtalya, Hollanda gibi ülkeler izlemektedir. Ağ görselleştirmesi 90 birim, 16 küme, 366 bağlantı ve 690 toplam bağlantı gücü ile gerçekleştirilmiştir.

Çizelge 5. Ülkeler bağlamında ortak yazarlık analizi

Table 5. Co-Authorship analysis in the context of countries

Çalışmanın yapıldığı ülke	Çalışma sayısı (n)	Atıf sayısı (n)	Toplam bağlantı gücü	Çalışmanın yapıldığı ülke	Çalışma sayısı (n)	Atıf sayısı (n)	Toplam bağlantı gücü
ABD	226	6001	227	Tanzanya	12	687	31
İngiltere	88	2960	145	Çin	43	1328	28
Kenya	19	412	46	Endonezya	14	511	27
Almanya	32	905	42	Etiyopya	20	508	26
İtalya	41	956	40	Güney Afrika	25	288	26
Hollanda	25	549	39	İspanya	20	233	26
Avustralya	32	645	38	Uganda	12	609	26
Hindistan	41	698	37	İsviçre	12	606	24
Bangladeş	19	237	36	Nijerya	14	529	22
Fransa	22	442	32				
Malawi	12	562	32				

Şekil 5. Ortak yazar analizi ülkeler bağlamında ağ haritası

Figure 5. Co-Author analysis in the context of countries network map

Ortak kelime analizi (Co-Word/Co-Occurrence analysis)

Ortak-Kelime analizi, bir araştırma disiplininde yer alan çalışmaların başlık, özet ve anahtar kelimelerinde kullanılan terimlerin sıklığını ve bu terimler arasındaki ilişki ağlarını ortaya koymaktadır (Callon et al., 1991; Molinillo et al., 2016; Su and Lee, 2010). Farklı makalelerde yer alan iki anahtar kelimenin bir alanda bir araya gelmesi, bu kelimeler arasındaki bağın bir göstergesidir. Bu yöntemle, bir araştırma alanındaki alt temaların belirlenmesi de mümkün hale gelir. Analizin temel dayanağı, kelimelerin yayınlarda birlikte yer alma sıklığının ve bu kelimelerin ifade ettiği anlamların birbirine yakın olduğudur (Hu and Zhang, 2015).

VOSviewer yazılımında ortak-kelime analizi için, bir anahtar kelimenin minimum birlikte geçme sıklığı iki olarak belirlenerek (görsellerin daha net ve anlaşılır olması amacıyla) bir eşik uygulanmıştır. Ardından, program tarafından üretilen sonuçlar, anahtar kelimelerin kullanım sıklığına göre sıralanmıştır. Yazar anahtar kelimeleri temel alınarak oluşturulan ortak-kelime analizi ağ haritası aşağıda sunulmuştur (Şekil 6). Bir anahtar kelimenin minimum

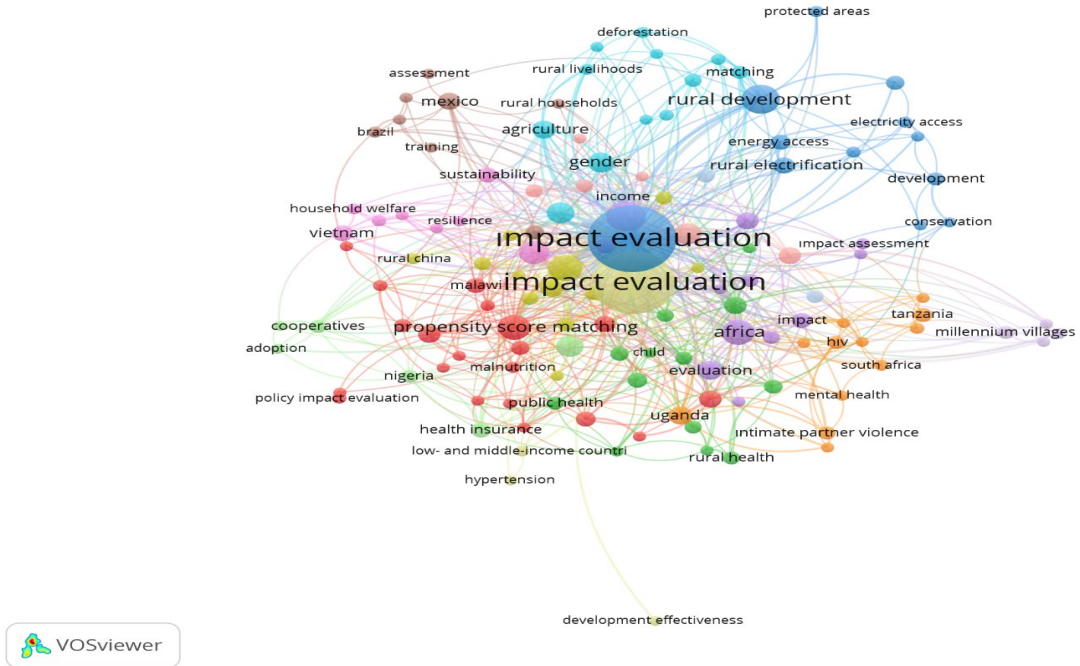
oluşum sayısı 3 olarak alınmıştır. 1605 anahtar kelimeden eşik değerini geçen 134 anahtar kelime belirlenmiştir. Seçilen anahtar kelime sayısı 134 olarak belirlenmiştir. Yazarların seçmiş olduğu başlıca anahtar kelimelerin “impact evaluation (etki değerlendirme)”, “poverty (yoksulluk)”, “Africa (Afrika)”, “propensity score matching (eğilim skoru eşleştirme)”, “food security (gıda güvenliği)” olduğu saptanmıştır (Çizelge 6).

Çizelge 6. Yazar anahtar kelimeler bağlamında ortak kelime analizi

Table 6. Co-Occurrence word analysis in the context of author keywords

Anahtar kelime	Oluşma sayısı (n)	Toplam bağlantı gücü	Anahtar kelime	Oluşma Sayısı (n)	Toplam bağlantı gücü
Impact evaluation (etki değerlendirme)	250	411	Cash transfers (Nakit transferleri)	14	28
Poverty (yoksulluk)	28	64	Gender (Cinsiyet)	12	27
Africa (Afrika)	19	45	Mixed methods (karma yöntemler)	9	27
Propensity score matching (eğilim skoru eşleştirme)	19	38	Sub-Saharan Africa (Sahra Altı Afrika)	8	25
Food security (gıda güvenliği)	16	37	Agriculture (tarım)	10	24
Rural development (kırsal kalkınma)	26	35	Ghana (Gana)	9	24
India (Hindistan)	20	33	Uganda	10	23

Yazarların kullanmış oldukları anahtar kelimeler incelendiğinde etki değerlendirme kavramı ile yoksulluk, kırsal kalkınma, nakit ödemeler, cinsiyet, gıda güvenliği, tarım ve beslenme kelimelerinde yoğunluk kazandığı belirlenmiştir. Ayrıca Hindistan, Afrika, Çin, Güney Afrika, Etiyopya, Zambiya gibi ülkelerin de anahtar kelime olarak kullanıldığını, kırsal alanda etki değerlendirme çalışmalarının bu ülkelerde yapıldığını ortaya koymaktadır. Bunun yanında propensity score matching (eğilim skoru eşleştirme) anahtar kelimesinin de çoğunlukla kullanıldığını, çalışmalarda bu yöntemin daha yoğun olarak kullanıldığını belirtmektedir. 134 birim üzerinden toplamda 14 küme, 676 bağlantı ve toplam bağlantı gücü 989 olarak saptanmıştır.

Şekil 6. Ortak kelime analizi yazar anahtar kelimeler bağlamında ağ haritası

Figure 6. Co-Occurrence word analysis in the context of author keywords

Atıf analizi (Citation analysis)

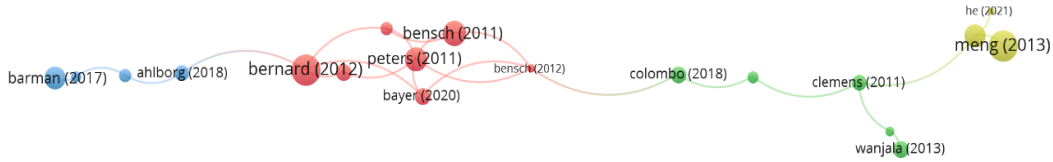
Atıf analizinin literatürde iki farklı anlam ve amaç ile kullanıldığı belirtilmektedir (Öztürk ve Gürler, 2022). Bunlar: (i) İndirilen veri setindeki çalışmalar üzerinden atıf analizi (Van Eck and Waltman, 2020), (ii) İndirilen veri

setindeki çalışmaların kaynakçaları üzerinden atıf analizi (Zubik and Cater, 2015). Bu aşamada analiz türü olarak atıf analizi seçildikten sonra, analiz birimi olarak çalışmalar, dergiler, yazarlar, kurumlar ve ülkeler seçilebilmektedir. Bu çalışmada, sayfa sınırı dikkate alınarak analiz birimi olarak sadece çalışmalar ve dergiler dikkate alınmıştır. İlk olarak çalışmalar bağlamında atıf analizi yapılmıştır (Şekil 7). Bir çalışmaya ait minimum atıf sayısı eşik değeri 5 olarak belirlenmiştir. Böylelikle 581 çalışmanın 376'sının eşik değeri karşıladığı tespit edilmiştir. Buna göre ilk sıralarda bulunan çalışmaların yazarları, atıf sayıları ve bağlantıları sırasıyla aşağıdaki gibi belirlenmiştir (Çizelge 7).

Çizelge 7. Çalışmalar bağlamında atıf analizi

Table 7. Citation analysis in the context of studies

Çalışmayı yapan yazar	Atıf sayısı (n)	Toplam bağlantı gücü	Çalışmayı yapan yazar	Atıf sayısı (n)	Toplam bağlantı gücü
Wagstaff (2009)	486	6	Clemens (2011)	27	3
Peters (2011)	59	5	Filipski (2012)	16	3
Bensch (2012)	8	4	Hamburger (2019)	18	3
Bernard (2012)	102	4	Newman (2002)	55	3
Charlery (2016)	40	4	Pattanayak (2009)	13	3
Chirgwin (2021)	53	4	Segura-Perez (2016)	47	3
Arnold (2010)	74	3	Turner (2019)	13	2
Bayer (2020)	30	3	Van dewalle (2009)	47	2
Bensch (2011)	67	3	Wassie (2019)	16	2
Chen (2009)	56	3	Winther (2015)	19	2

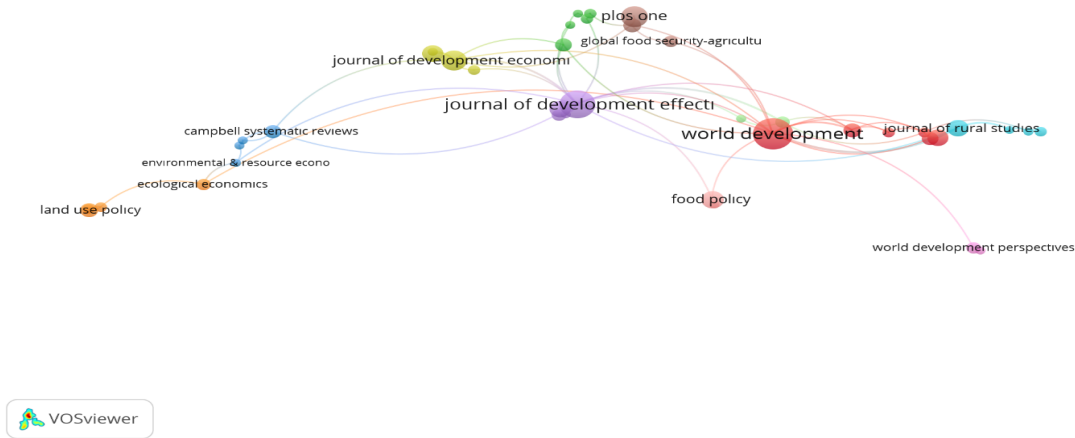
Şekil 7. Çalışmalar bağlamında atıf analizi ağ haritası

Figure 7. Citation analysis network map in the context of studies

Bu kez analiz türü olarak atıf analizi seçildikten sonra analiz birimi olarak kaynaklar (dergiler) seçilmiştir (Şekil 8). Bir kaynağın (derginin) minimum çalışma sayısı 2 ve bir kaynağın (derginin) minimum atıf sayısı 1 olarak belirlenmiştir. 338 kaynağın 80'inin eşik değeri karşılamıştır (Çizelge 8). En çok atıf alan dergilerin; Journal of Development Effectiveness, World Development, Journal of Development Economics, Energy Policy, Energy Research & Social Science, Journal of Rural Studies gibi dergiler olduğu belirlenmiştir.

Çizelge 8. Kaynaklar (dergiler) bağlamında atıf analizi**Table 8.** Citation analysis in the context of sources (journals)

Kaynak	Çalışma sayısı (n)	Atıf sayısı (n)	Toplam bağlantı gücü	Kaynak	Çalışma sayısı (n)	Atıf sayısı (n)	Toplam bağlantı gücü
Journal of Development Effectiveness (Q4)	23	403	18	Agricultural Economics (Q2)	6	418	5
World Development (Q1)	28	1002	17	Campbell Systematic Reviews (N/A)	5	63	4
Journal of Development Economics (Q1)	12	463	9	IDS Bulletin-Institute of Development Studies (Q3)	5	39	4
Energy Policy (Q1)	6	275	6	Australian Journal of Agricultural Resource Economics (Q2)	3	160	3
Energy Research & Social Science (Q1)	4	60	6	Ecological Economics (Q1)	4	79	3
Journal of Rural Studies (Q1)	8	799	9	Environmental & Resource Economics (Q1)	2	27	3
World Bank Research Observer (Q1)	3	109	6	Food Policy (Q1)	9	230	3

Şekil 8. Kaynaklar (dergiler) bağlamında atıf analizi ağ haritası**Figure 8.** Citation analysis network map in the context of sources (journals)**SONUÇ**

Bu çalışmada “etki değerlendirme” ve “kırsal” kelimelerini içeren akademik çalışmaların bibliyometrik analizi yapılmıştır. Bibliyometrik analiz sonuçları, kaliteli olarak nitelendirilebilecek yüksek atıf sayısına sahip, iletişim ve etkileşim ağ oranı yüksek olan çalışmaların ABD, İngiltere, Çin gibi ülkelerde yapıldığını göstermektedir. Yapılan çalışmaların genel olarak kırsal kalkınma, kalkınma ekonomisi alanlarında yoğunlaşırken, sağlık ekonomisi gibi alanlarda da etki değerlendirme metodolojisinin kullanıldığı belirlenmiştir.

Mikro ve makro düzeyde tarım ve tarımsal etkileşimi olan konularda, etkin ve amaca uygun politikaların oluşturulmasında, etki değerlendirme yaklaşım ve araştırma sürecinin çok amaçlı bir araç olarak kullanılabileceği öngörülmektedir.

Tarım ekonomisi ana disiplini altında, etki değerlendirme ve kırsal kavramları ile yoksulluk, kırsal kalkınma, nakit ödemeler, cinsiyet, gıda güvencesi, tarım ve beslenme kelimelerinin yoğunluk bir etkileşim içinde olduğu tespit edilmiştir. Ayrıca eğilim skoru eşleştirme anahtar kelimesinin yoğun olarak kullanılmasının, bu yöntemin en çok tercih edilen araçlardan biri olduğunu göstermektedir. Kırsal alanda yapılan geleneksel etki değerlendirme çalışmalarının temel amacın, sağlanan fon kaynaklarının genel olarak yoksulluğu giderici etkisini ve refah artışını belirlemeye ve

ölçmeye yoğunlaştığı belirlenmiştir. Buna karşın son yıllarda yapılan çalışmalarda, kullanılacak olan desteklerin dijitalleşme, insan kaynaklarının geliştirilmesi, yapay zeka ve makine öğrenmesi yönündeki eğilimleri geliştirmeye yönelik olacağı değerlendirilmiştir. Ayrıca etki değerlendirme yöntemlerinin de geliştirilerek, yeni nesil uygulamaların, coğrafi bilgi sistemlerini de sürece dahil eden çoklu katmanlı metodolojik çalışmaların yapılmaya başlandığı tespit edilmiştir.

WoS kapsamında taranan Türkiye kaynaklı basılmış bilimsel kaynaklarda çok az çalışma olduğu, buna karşın uluslararası kaynaklarda Türk bilim insanlarının belirli düzeyde de olsa yayınları olduğu belirlenmiştir. “Google Scholar” ve “Scopus” gibi veri tabanlarında yayınlanan kaynaklarda ülkemiz kaynaklı yayınlar artış gösterebilecektir. Gelecekte yapılacak çalışmalarda, “etki değerlendirme”, “etki analizi” “kırsal” gibi anahtar kelimeleri içerecek araştırmalara odaklanılması faydalı olacaktır.

Araştırmacıların Katkı Oranı Beyan Özeti

Yazarlar makaleye eşit oranda katkı sağlamış olduklarını ve intihal yapmadıklarını beyan eder.

Çıkar Çatışması

Bu çalışmada yazarlar arasında çıkar çatışması bulunmamaktadır.

KAYNAKLAR

- Abramsky, T., Devries, K., Kiss, L., Nakuti, J., Kyegombe, N., Starmann, E., Cundill, B., Francisco, L., Kaye, D., Musuya, T., Michau, L., Watts, C. (2014), “Findings from the SASA! Study: a cluster randomized controlled trial to assess the impact of a community mobilization intervention to prevent violence against women and reduce HIV risk in Kampala, Uganda”, *BMC Medicine*, 12(122).
- Aubert, F., Frere, Q., Lepicier, D., Vedrine, L. (2025), “Decentralization and Rural Development Policies Effectiveness: A Quasi-Experimental Evaluation of the LEADER Programme”, *Regional Studies*, 59(1): 2129606.
- Aydın, B., Öztürk, O., Çobanoğlu, F., Çebi, Ü., Özkan, E., Özer, S. (2020), “Damla Sulama Desteklemelerinin Silajlık Mısır Üretimi Üzerine Etkisi: Edirne İli Örneği”, *Uluslararası Tarım ve Yaban Hayatı Bilimleri Dergisi*, 6(3): 496-505.
- Ağır, H.B., Akbay, C. (2018), “Üreticilerin Besi Sığırcılığı Desteklerinden Yararlanması Üzerine Etkili Faktörler”, *Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi Tarım ve Doğa Dergisi*, 21(5): 738-744.
- Baird, S. J., Garfein, R. S., McIntosh, C. T., Özler, B. (), “Effect of a cash transfer programme for schooling on prevalence of HIV and herpes simplex type 2 in Malawi: a cluster randomised trial”, *The Lancet*, 379(9823): 1320-1329.
- Bayramoğlu, Z., Ağızan, K., Ağızan, S. (2021), “Kamu Desteklerinin Tarımsal Ürün Piyasalarına Bozucu Etkisi”, *Iğdır Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Dergisi*, 11(4): 3184-3194.
- Biol, D. Ç., Çobanoğlu, F., Akdemir, H. A., Yılmaz, H. İ. (2024), “Impact of Young Farmer Support Program for Livestock Enterprises”, *Selcuk Journal of Agriculture and Food Sciences*, 38(2): 243-264.
- Block, J., Fisch, C. (2020), “Eight Tips and Questions for Your Bibliographic Study in Business and Management, Research”, *Management Review Quarterly*, 70(3): 307-312.
- Boyack, K. W., Klavans, R. (2014), “Creation of a Highly Detailed, Dynamic, Global Model and Map of Science”, *Journal of the Association for Information Science and Technology*, 65, 4, 670-685.
- Callon, M., Courtial, J.P., Laville, F. (1991), “Co-Word Analysis as a Tool for Deciding the Network of Interactions between Basic and Technological Research: The Case of Polymer Chemistry”, *Scientometrics*, 22(1): 155-205.
- Clasen, T., Boisson, S., Routray, P., Torondel, B., Bell, M., Cumming, O., Ensink, J., Freeman, M., Jenkins, M., Odagiri, M., Ray, S., Sinha, A., Suar, M., Schmidt, W. P. (2014), “Effectiveness of a rural sanitation programme on diarrhoea, soil-transmitted helminth infection, and child malnutrition in Odisha, India: a cluster-randomised trial”, *The Lancet*, 2(11), e645-e653.
- Cobo, M.J., Lopez-Herrera, A.G., Herrera-Viedma, E., Herrera, F. (2011), “Science Mapping Software Tools: Review, Analysis, and Cooperative Study among Tools”, *Journal of the American Society for Information Science and Technology*, 62(7): 1382-1402.
- Copestake, J. (2025), “Mixed-Methods Impact Evaluation in International Development Practice: Distinguishing between Quant-Led and Qual-Led Models”, *Journal of Development Effectiveness*, 17(1): 1-20.
- Çalık, M., Sözbilir, M. (2014), “İçerik Analizinin Parametreleri”, *Eğitim ve Bilim*, 39(174): 33-38.
- Çobanoğlu, F., Yılmaz, H.İ., Bozkıran, S., Öztürk, Y. (2021), “Bazı Tarımsal Girdilere Uygulanan Katma Değer Vergisi (KDV) İndiriminin Üreticiler Açısından Değerlendirilmesi”, *Adnan Menderes Üniversitesi Ziraat Fakültesi Dergisi*, 18(1): 103-109.
- Çobanoğlu, F., Yılmaz, H.İ., Tunalioglu, R., Bozkıran, S., Nalbantoğlu, A., Yıldız, H. (2018), *Kırsal Kalkınma Yatırımlarını Destekleme Programının Etkisinin Değerlendirilmesi: Sorunlar ve Olası Çözüm Önerileri*, Tarımsal Ekonomi ve Politika Geliştirme Enstitüsü (TEPGE), Yayın No: 275, Ankara.
- Çobanoğlu, F., Yılmaz, H.İ. (2020), *Stata Uygulamalı Etki Değerleme Analizleri*. Sonçağ Akademi, ISBN: 978-625-7918-79-4.
- Dinçer, S. (2018), “Content Analysis in Scientific Research: Meta-Analysis, Meta-Synthesis, and Descriptive Content Analysis”, *Bartın University Journal of Faculty of Education*, 7(1): 176-190.

- Dolea, C., Stormont, L., Braichet, J. M. (2010), "Evaluated strategies to increase attraction and retention of health workers in remote and rural areas", *Bulletin of the World Health Organization*, 88(5): 379-385.
- Gittelsohn, J., Rowan, M., Gadhoke, P. (2012), "Interventions in small food stores to change the food environment, improve diet, and reduce risk of chronic disease", *Preventing Chronic Disease*, 9, E59.
- Glanzel, W., Schubert, A. (2006), *Analysing Scientific Networks Through Co-Authorship*, In Moed, H.F., Glänzel, W., Schmoch, U. (Eds.), *Handbook of Quantitative Science and Technology Research* (pp. 257-276). Springer.
- Guitierrez-Salcedo, M., Martinez, M.A., Moral-Munoz, J A., Herrera-Viedma, E., Cobo, M.J. (2018), "Some Bibliometric Procedures for Analyzing and Evaluating Research Fields", *Applied Intelligence*, 48(5): 1275-1287.
- Han, P., Shi, J., Li, X., Wang, D., Shen, S., Su, X. (2014), "International Collaboration in LIS: Global Trends and Networks at the Country and Institutional Level", *Scientometrics*, 98: 53-72.
- Hazners, J., Veveris, A., Benga, E. (2024), "Impact Evaluation of the Rural Development Programme Support to Small Farms with Regression Discontinuity Design", *Economics*, 39: 124-129.
- Hu, J., Zhang, Y. (2015), "Research Patterns and Trends of Recommendation System in China using Co-Word Analysis", *Information Processing & Management*, 51(4): 329-339.
- İmamoğlu, H., Çobanoğlu, F. (2018), "Balıkesir İlinde Tarımsal Danışmanlık Hizmetinin Etkisinin Değerlendirilmesi", *Harran Tarım ve Gıda Bilimleri Dergisi*, 22(2): 263-274.
- Kahraman, N. (2024), "E-Devlet Başlığı ile Yayınlanan Makalelerin VosViewer ile Bibliyometrik bir Analizi", *Bitlis Eren Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 2(1): 141-162.
- Korkmaz, S., Çobanoğlu, F. (2018), "Mikro Kredi Kullanımının Tarım Sektörü Açısından Değerlendirilmesi: Aydın İli Örneği", *Researcher: Social Science Studies*, 6(4): 310-339.
- Köse, S. (2024), "Akademik Liyakat: VOSviewer ile Bibliyometrik bir Haritalama Analizi ve İçerik Analizi", *Sosyal Araştırmalar ve Davranış Bilimleri Dergisi*, 10(22): 156-176.
- Lin, H., Peng, P. (2025), "Impacts of Digital Inclusive Finance, Human Capital and Digital Economy on Rural Development in Developing Countries", *Finance Research Letters*, 73: 106654.
- Mojo, D., Fischer, C., Degefa, T. (2017), "The determinants and economic impacts of membership in coffee farmer cooperatives: recent evidence from rural Ethiopia", *Journal of Rural Studies*, 50, 84-94.
- Molinillo, S., Ekinci, Y., Whyatt, G., Occhiocupo, N., Stone, M. (2016), *Private Label Management, Insights and Research Directions*. In Gómez-Suarez, & Martínez-Ruiz (Eds.), *Handbook of Research on Strategic Retailing of Private Label Products in a Recovering Economy* (pp. 1-27). IGI Global.
- Özdemir, İ., Çobanoğlu, F., Yılmaz, H.İ., Özkan, E., Kadioğlu, B., Yılmaz, H., Yılmaz, Ş.G., İpekçioğlu, Ş., Terzi, Y.E. (2022), "Türkiye'de Üreticilere Verilen Toprak Analizi ve Gübre Desteklemesinin Etki Değerlemesi", *Adnan Menderes Üniversitesi Ziraat Fakültesi Dergisi*, 19(2): 313-323.
- Öztürk, O. (2021), "Bibliometric Review of Resource Dependence Theory Literature: An Overview", *Management Review Quarterly*, 71: 525-552.
- Öztürk, O., Gürlü, G. (2022), *Bir Literatür İncelemesi Aracı Olarak Bibliyometrik Analiz*, 3. Basım, Yayın No: 613, Nobel Akademik Yayıncılık Eğitim Danışmanlık Tic. Ltd. Şti., Ekim 2022.
- Özüdoğru, T., Çobanoğlu, F., Hasdemir, M., Erbay, M., Yılmaz, H.İ., Yılmaz, S.B. (2023), *Türkiye'de Yurtiçi Sertifikalı Tohum Üretim ve Kullanım Desteklemelerinin Etkisi*, Tarımsal Ekonomi ve Politika Geliştirme Enstitüsü (TEPGE), Yayın No: 378, Ağustos, Ankara.
- Page, M.J., McKenzie, J.E., Bossuyt, P.M., Boutron, I., Hoffmann, T.C., Mulrow, C.D., ... , Moher, D. (2021), "The PRISMA 2020 Statement: An Updated Guideline for Reporting Systematic Reviews", *The BMJ*, 372(71): 1-9.
- Pollock, A., Berge, E. (2018) "How to do a Systematic Review", *International Journal of Stroke*, 13(2): 138-156.
- Ponomarev, B., Boardman, C. (2016), "What is co-authorship?", *Scientometrics*, 109(3): 1939-1963.
- Semerci, A. (2021), "Tarımsal Destekleme Uygulamalarının Ürün Geliri, Üretim Maliyeti ve Brüt Kar Değeri Üzerine Etkileri", *EJONS International Journal on Mathematic, Engineering and Natural Sciences*, 5(18): 169-185.
- Su, H.N., Lee, P.C. (2010), "Mapping Knowledge Structure by Keyword Co-Occurrence: A First look at Journal papers in Technology Foresight", *Scientometrics*, 85(1): 65-79.
- Subelj, L., Van Eck, N.J., Waltman, L. (2016), "Clustering Scientific Publications based on Citation Relations: A Systematic Comparison of Different Methods", *PLOS ONE*, 11(4): e0154404.
- Suri, H., Clarke, D. (2009), "Advancements in Research Synthesis Methods: From a Methodologically Inclusive Perspective", *Review of Educational Research*, 79(1): 395-430.
- Tan, S., Özen, A., Everest B. (2016), "Kırsal Kalkınma Destekleri Kapsamında Tarıma Dayalı Yatırım ve Hibe Projelerinin Değerlendirilmesi: Aydın İli Örneği", *ÇOMÜ Ziraat Fakültesi Dergisi*, 4(2): 29-36.
- Tandoğan, S. (2008), "Destek Programları Etki Analizinde Güncel Kavramlar", TÜBİTAK, 12 Haziran 2008, Antalya. https://tubitak.gov.tr/tubitak_content_files/BTYPD/DKF/Sunuslar/TUBITAK_Sinan_TANDOGAN.pdf Erişim: 25 Nisan 2024.
- Van Eck, N.J., Waltman, L. (2010), "Software Survey: VOSviewer, a Computer Program for Bibliometric Mapping", *Scientometrics*, 84: 523-538.
- Van Eck, N. J., Waltman, L. (2014), "Visualizing Bibliometric Networks", In: Measuring Scholarly Impact (Ed. Ding, Y., Rousseau, R., Wolfram, D.), Springer, 285-320.
- Van Eck, N.J., Waltman, L. (2020), "VOSviewer Manual Version 1.6.16".

- Wagstaff, A., Lindelow, M., Gao, J., Xu, L., Qian, J. C. (2008), "Extending health insurance to the rural population: An impact evaluation of China's new cooperative medical scheme", *Journal of Health Economics*, 28(1): 1-19.
- Wang, X., Li, R., Ren, S., Zhu, D., Huang, M., Qiu, P. (2014), "Collaboration Network and Pattern Analysis: Case Study of Dye-Sensitized Solar Cells", *Scientometrics*, 98(3): 1745-1762.
- WoS (2025), Web of Science. (<https://www.webofscience.com/wos/woscc/summary/b5e57a21-a901-4a3e-947b-7adece900ba3-017dba5b50/a6d790dd-5d64-453b-811c-fee078e822f3-017dba5b1d/author-ascending/1>) Erişim: 29 Eylül 2025.
- Wossen, T., Abdoulaye, T., Alene, A., Haile, M. G., Feleke, S., Olanrewaju, A., Manyong, V. (2017), "Impacts of extension access and cooperative membership on technology adoption and household welfare" *Journal of Rural Studies*, 54, 223-233.
- Yan, E., Guns, R. (2014), "Predicting and Recommending Collaborations: An Author-, Institution- and Country-Level Analysis", *Journal of Informetrics*, 8(2): 295-309.
- Yılmaz, H.İ., Çobanoğlu, F. (2024), "Analysis of the Impact of Sustainability-Based Agricultural Certificates: The Case of Fig Growing in Aydın Province", *Turkish Journal of Agricultural and Natural Sciences*, 11(4): 1168-1181.
- Zubik, I., Cater, T. (2015), "Bibliometric Methods in Management and Organization", *Organizational Research Methods*, 18(3): 429-472.